

nočnih zanimivih dogodkov, ne da bi o tem zvedel kdo drug nego »enako misleči« kolegi... Razen tega študije v državnem stolnem mestu spleta same avrelo učnosti med slovenskim, hrvaškim in srbskim ljudstvom. In imponovati ljudem je dosedaj praviloma najvišji ideal nele stare, ampak tudi mlade jugoslovanske inteligence. V ostalem študije na univerzi nemški močno vplivajo tudi na misel prebivalstva mestnega, pa i na kroge uradniške, dasi se tu ne le sluti marveč tudi ve, kako se »študira« v tujih kulturnih centrih, kjer akademiki nemajo — i tudi ne morejo imeti — prirojenega kroga za svoje kulturno delovanje in kjer so vse njih narodne dolžnosti izcerpane z zapisom v narodno akademiško društvo, z ustno ali pismeno hipno demonstracijo za katerega narodnega velikana, ali proti kateremu narodnemu škodljivcu. In zato poziv dalmatinskih slušateljev dunajske univerze do občinskih zastopov in drugim korporacijam ne doseže občnega oglasa, kakoršen se pričakuje. Na slovenske korporacije se na ta način niti ni apelovalo (??). V tem, da še sedaj — skoro sto let po narodnem probujenju — akademiška mladež vede tako važno kulturno akcijo, a se ji odločilni činitelji — izvečine ali vseskozi že narodno misleči — brezdelno divijo ali ji dobrosrčno opravičujejo mladeniško vročerkrvnost, moramo videti eden izmed najžalostnejših dokazov nepopolnosti narodnega probujenja južnih Slovanov, iz česar naravnim potem izvira njih današnja politiška neuspelost i slabost.

Morebiti g. Radić tu preveč očita jugoslovanskemu občinstvu; res pa je, da je večina vsaj ljubljanskih voditeljev dvomila o mogočnosti slovenske ali slovensko-hrvatske univerze, češ, da ni učnih moči; to mišljenje je znak slabosti, ki vsakemu koraku jemlje elementarno moč prepričanja o izvršljivosti; naše zahteve dobe s tem bledoto obupa in ne imponirajo nikomur.

K POGlavJU : ALKOHOLIZEM.*) X. Y.

Leto, ki se nagiba k svojemu zatonu, nas je v marsičem neljubo presenetilo. Med vsemi dogodki, ki so se letos razvili v okviru naše ožje domovine, so name napravile najgloblji utis zadnje porotne razprave na slov. Štajerskem. In mislim, da nisem v tem oziru osamljen. Komur je na srcu bodočnost našega naroda, mora vprašati po vzrokih, ki so rodili toliko brezprimernih zločinov v razmerno tako kratki dobi.

Naši politični listi odgovarjajo na to vprašanje s svojega strankarskega stališča, in zato krivično. Kdor hoče moralno odgovornost za štajerska grozodejstva naprtiti posameznemu stanu, ta ali ne m'sli daleč ali pa hoté in vedoma prikriva resnico. V enem takem slučaju gotovo nismo imeli opraviti z resnim možem, kajti tak bi ne bil zagrešil nezaslišane surovosti, da je mogel v isti notici, v kateri govori o vzrokih žalostnega moralnega propadanja našega naroda na Štajerskem, zbijati tudi slabe dovtype...

Vprašanje zasluži pozornost vseh rodoljubov; skušajmo se torej resno pečati z njim!

Zločini, s katerimi se je zlasti Mariborsko porotno sodišče imelo baviti v minulih zasedanjih, niso produkt trenutka, kar bi se moglo reči morda o posameznih slučajih. Število omenjenih zločinov in njihova kakovost nas silita, da moramo sklepati na občo strašno bolezen, ki se je razvijala že dolgo v sredini našega naroda, ki je zdaj z vso grozo bruhnila na površje in ki ne izgine kmalu in zlepa. Ti zločini so sad dolgotrajnega demoraliziranja, znak obče degeneracije.

*) Ime pisca, ki sprejema vso moralno odgovornost za ta članek, je uredništvu znano. — Prepričani smo, da pisec stvari vidi prečrno. Ker pa se nam zdi potrebno, da se spregovori enkrat jasna beseda o pijančevanju v nekih krajih naše domovine, priobčujemo članek nespremenjen z željo, naj si vsakdor sam izlušči iz lupine jedro. Op. ur.

Moti se, kdor misli, da je te žalostne prikazni zakrivila duhovščina kot taka. Baš v zadnjih letih se je na spodnjem Štajerskem sistematično izpodkopavalo ugled duhovnikov, in ravno v krajih, kjer so dozo-rela ona nenavadna zlodejstva, je najbolj razširjen list, ki zasluži prokletstvo vsakega poštenega Slovenca, ker pod krinko svobodomiselnosti ruje proti naši narodnosti.)* S tega pa bi se dalo narobe sklepati, da je baš v tem iskati vzroke npravni propalosti našega naroda na Štajarskem, ker se je tam začelo izpodkopavati spoštovanje do duhovništva.

Toda, kdor bi tako sodil, bi se isto-tako motil. Samo to razmišljanje, da je protiduhovniško in protiversko gibanje na Štajarskem še le razmerno mlada, a ven-dar tako strupena rastlina, in da še deluje med našim ljudstvom na Štajarskem mnogo starejših duhovnikov, katere ljudstvo po vsej pravici časti in spoštuje kot svoje največje prijatelje in dobrotnike, nas mora prepričati, da niso krivi večkrat omenjenih zločinov ne duhovniki, ne njih nasprotniki kot taki.

Kakor povsod, tako je pač tudi tukaj najbliže resnici, kdor se drži sredine: krivi so eni in drugi!

Da to svoje menenje pojasnim, moram poseči malo dalje ter opisati nekoliko življenje, šege in običaje našega ljudstva na Štajarskem, pa tudi navade naše »liberalne« in »klerikalne«, narodne in nemškutarske inteligence. Opažam pa, da sem v Sloven-skih goricah vzrastel, da so mi razmere precej dobro znane ter da o posameznih slučajih lahko poslužim z imeni in krono-loškimi podatki.

Ako pride tujec v Slovenske gorice, recimo iz Ljubljane, mora na prvi hip opa-ziti tiste majhne kočice, s katerimi so po-suti grebeni naših valovitih tal. Druga pri

drugi, izvečine borne zunanosti, še s slamo pokrite, — vmes seveda tudi semtertje bogato opravljene zidanice — se te hišice v mnogem razlikujejo od hiš naših belih vasij ob vznožju hribov in sredi ozkih do-lin. — To so viničarske hiše. V njih živo-tari najbednejši proletarijat slovenski: vi-ničarji.

To so vam ljudje, ki doslovno nimajo toliko svojega, kamor bi glavo položili. Še borna živina navadno ni njih last. Kjer vlada gmotna revščina, tam najdete mno-gokrat tudi nje sorodnico — nenravnost.

Nikakor nočem dolžiti naših viničarjev v tem oziru kake krivde; oni si niso ustvarili razmer, v katerih morajo života-riti. In poleg tega vem, da so med njimi častne izjeme, ki so si s pridnostjo in po-štenim delom od ust prihranili toliko, da so si kupili majhno posestvo ter se tako povspeli nad stan, v katerem so bili rojeni. Toda take izjeme potrjujejo le pravilo, da je naš štajarski proletarijat po razmerah takorekoč predestiniran za dosmrtno gmotno in duševno bedo.

In takega proletarijata postaja vedno več in več! Le pogledjte v lepe vasi, kjer so se nam rodili možje kakor dr. Prelog in njegov sorodnik — kardinal Missia, to-rej v vasi, kjer se zadnji čas bahato šopiri nemškutarstvo, in naj vas pelje kdo na občinske pašnike... Tam najdete hišice, docela podobne viničarskim kočam. Tu sta-nujejo »bivši ljudje« nekdanji premožni kmetje, ki so prišli na boben pa se jih je občina usmilila ter jim odkazala na občin-ski zemlji prostora, da si napravijo tam-kaj skromno zatočišče.

Vprašajte, kaj je spravilo te nesrečneže v tak položaj, in odgovori se vam: vse je zapil! Začel se je bratiti z mestno, tujin-skega duha navzeto »gospodo«, zanemar-jati gospodarstvo, prepirati in tožiti se z ženo in sosedi, in evo ga: žrtev združenih zlih sil: nemškutarstva in alkohola!

*) Mislim, da ve vsakdor, da ne menim kakega ljubljanskega lista. Op. pis,

Toda na rovaš poslednjega moramo zapisati večjo svoto! Jaz si usojam trditi, da je alkoholizem glavna nesreča našega naroda na Štajerskem in da nas ne uniči ne germanstvo ni madžarstvo, ne »liberalstvo« ni »klerikalstvo«, ampak — alkohol, ako vse, kar pošteno ljubi svoj rod, ne zastavi vseh sil, da se upremo temu zlu.

Tiste viničarske koče so zidane nad globokimi kletmi ali »pivnicami.« Nekdaj so te kleti hranile bogate zaloge žlahtnega vinca, — dandanes so take izjeme redke, ker slovenski kmet mora dati svoje vino kramarju v poplačilo — žganja, ki ga je tekom leta znosil na svoj dom.

Da je ta »žganjica« strup najhuje vrste, si lahko mislite. Odkod bi bogateli n. pr. Ptujski nemškutarji, če bi slovenskim kmetom prodajali kolikor toliko zdrav, t. j. fuzla prost špirit?

Da kramarji, ki zadnji čas kakor gobe po dežju nastajajo v vsaki zakotni vasici, še po svoje preparirajo to nesnago v »blagor« slovenskega ljudstva, o tem ste lahko prepričani, ako vam povem, da so ti kramarji izvečine pijonirji nemškutarstva in kolporterji gori navedenega trikrat zločestnega lističa...

Tako je, gospoda moja! Kdor je živel v Slovenskih goricah, naj mi pove, če pozna rodbino, v kateri bi alkohol ne zakrivil vsaj ene znatnejše nesreče!

V Slovenskih goricah se vam ne pije, tu se »žre«. Malo deco začnejo siliti, da se navadi že zgodaj na neprijetno kiselo tekočino, ali pa tudi na ostro pekočo... So hiše, v katerih od trgatve, ali od pobiranja sadja, do spomladi ne pokusijo vode..., kjer je 4—5 letnim dečkom odprta klet, da si sami hodijo na cev iz trsja jemat vina, jabolčnice ali pa vsaj »pikole.« Če kdo posvari take brezvestne ljudi, naj deci ne dajejo piti opojnih pijač, porečejo ti, da ni res, da bi to škodilo; J. J. gaje tudi pil že v povojih, pa je vendar »gospod.« Ker

jim ni mogoče dokazati, da so na svetu tudi jako preprosti »gospodje«, ne opraviš s takimi argumenti ničesar...

Štajerci pijejo skoro brez izjeme; starodavno žilavost in narodno-politično gibčnost so že zalumpali, in če bodo nadaljevali v tej smeri, zapijejo nam še krasni južni Štajer!

Kakor sem že zgoraj namignil, je nesreča postala zadnji čas še večja, ker je ljudstvo — možki in ženske — začelo piti »žganje«. — Jaz se še živo spominjam, kako so se pred leti delavci branili pri kosilu ali za južno žganja, kako jim je bil najlahkejši pikolit ljubši. Dandanes so kramarji ljudstvo že toliko prepravili, revščina je že tako narasla, da je postal fuzel najcenejša in najljubša, ker najizdatnejša pijača...

Lahko bi mi kdo ugovarjal: vse to so žalostne resnice; razmere so nanesele tako, — toda kako moreš tega zla dolžiti inteligenco?

Da se opravičim! Videl sem župnike in kapelane, ki svojo posebno naklonjenost svojim izvoljencem dokazujejo v — pivnici. Poznal sem sicer izjeme — tak n. pr. je bil pokojni pisatelj Davorin Trstenjak! Vprašajte naše dijake srednješolce, kje so se navadili pijančevati, in če so odkritosrčni, odgovori vam marsikateri: pri gospodih!

Ali ste videli v Slov. goricah veselico, pa bila »primicija« ali »slovenščina« v proslavo Miklošiča ali Trstenjaka, kjer bi se, pardon! ne žrlo vina in piva, drugo jutro po prebedeni noči pa žganja? Ali ste bili na kakem občnem zboru kakega pevskega ali bralnega društva, ali pa na kakem političnem shodu, kjer poročajo n. pr. poslanci, ti »poklicani« voditelji naroda, pa da bi se tak shod ugodno razločeval od pijančevanja v kaki umazani beznici?

Jaz iz svoje skušnje ne poznam takega slučaja.

Dogaja se celo, da obstoji vse narodno in politično delovanje

skupine naših narodnjakov v kakem okraju edino le v tem, da se podajo 2—3 krat na leto skupaj v »vrh«, kjer se ob obsežnih sodih strašno navdušujejo za našo milo domovino....

Želite morda, da govorim jasnejše?

Take vzglede daje štajerskemu kmetu in viničarju slovenska inteligenca, posvetna in duhovna... In narod posnema »gospode« in »škrice«; tudi on se hoče semtertje navdušiti za slovensčino, ali pa za mestne nemškutarje, novejši dobi tudi za »dohtarje«, ali pa za »gospode«. In ker nima vina, pije fuzel!

In tako se godi, da nekdanj skrben, dober mož po cele noči kakor besen razbija v svoji goli bajti, da nekdanj pohleven sin, »navdušen« od žganja, pretepa svojo mater, ki se je zanj mučila vse življenje, ki je vse žrtvovala, svoje zdravje in srečo svojih ostalih otrok, — in godijo se zločini, kakor jih je razkrila minolo leto Mariborska porota.

Da, gospoda iz štajerske inteligence, na vas pada velik del odgovornosti za ona grozna dejanja!

Nočem moralizirati. Toliko naj rečem k zaključku, da treba mogočne akcije proti alkoholizmu na Štajerskem; da naj naši poslanci, če jim je kaj za blagor naroda, zahtevajo, da napredna Avstrija posnema enkrat barbarsko Rusijo ter uvede monopol na žganje; da naj kmetijske zadruge skrbijo za to, da se naš kmet reši iz kremp-ljev nemškutarskih prekupecev, ki odganjajo tuje vinske trgovce že z železniških postaj, češ, tu letos ni vina, da potem lahko oni pobašejo vse vino za smešno nizke cene kot ekvivalent za prodani fuzel, — in da se naj tisti gospodje, ki s prižnice rohnijo proti »Slovenki«, rajši pridružijo poštemu slovenskemu listu, ki si je postavil nalogo, da se bori po svojih skromnih močeh proti nenravnosti in njenemu glavnemu vzroku — proti alkoholizmu. Pridružijo naj se na-

šemu poštemu prizadevanju vsi pravi rodoljubi, čeprav jih morda kaka odkrita beseda našega glasila — neprijetno dirne!

NAJRAJŠE. VANDA.

Najrajše zrem v zvezde, sijale so nekdanj na naju;

najrajše sem luni nasproti, tu doli v tem raju.

Veselo se takrat je nama smehljala,

ko sva si med vrsto stezic,

med grmi in vonjem cvetic

na morski obali zavetja iskala.

Najrajše valovja še slušam bučanje,

spominja na tvoje sladko šepetanje;

najrajše stopicam po rojstveni vasi,

kjer bili s teboj so najmičnejši časi.

PRI VODNJAKU.

DR. LAZA K. LAZAREVIĆ. S SRBSKEGA
PREVELA LEDA.

Kakor popihava veter, tako se z brazd kakor neki beli strahovi vzdigujejo prameni meglice; plavajo na stran, na katero veter veje, potem pa se ti v drobnih, belkastih kristalčičih kakor nakit vesijo ob brado in brke in konju ob dlako. — To je, kar jaz pravim: ako niso muhe, pa je ivje! Noge zmrzavajo, oči pa se solze. Že niti žganje ne more več segreti src, in ti se nepotrpežljivo oziraš, ne bi li kje zagledal hiše in gospodarja, ki ima gosta rad.

Jaz, bogme, vem, kam pojdem. — Jaz pojdem k Matiji Djenadiću. Tisto je njegova hiša, pred katero neprestano na slivi čutura visi s prekuhanim žganjem! Kdorkoli mimo pride, naj srkne! — tako hoče Matija. A če mu prideš v hišo, na rokah te bodo nosili...

Pa res, čisto mrzi se mi, da bi pripovedoval, to treba videti. Kakšna je to hiša, starodavna zadruga — cela vojska! Le pridi zvečer, in da te pričakujejo, pa te sprejme ena sinaha še na cesti z gorečo tresko v roki. Druga stoji v slivnjaku, tretja pred hlevom, četrta odganja